

บทที่ 1

ภูมิหลังความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างลัวะ และไตในอาณาจักรล้านนา

พวกลัวะ เป็นชนชาติที่มีพื้นเพเดิมอยู่ในแหลมอินโดจีน เช่นเดียวกับพวกมอญและเขมร หลักแหล่งเดิมอยู่ทางตอนกลางของแหลมอินโดจีน โดยเฉพาะที่ละว้าปุระ คือ เมืองลพบุรีปัจจุบัน ต่อมาได้อพยพขึ้นไปทางเหนือ โดยยึดลำน้ำแม่ปิงเป็นแนวทางการเดิน จนได้อพยพขึ้นไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำคงในรัฐไทยใหญ่ของพม่า และเข้าใจว่าคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ส่วนพวกที่ตามมาทีหลัง ได้ตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ตามลุ่มแม่น้ำปิงในประเทศไทย เรียกว่า พวกว้าเจ็ด ซึ่งหมายถึงผู้ที่ตกค้างอยู่เบื้องหลัง ส่วนคนไทยเรียกพวกนี้ว่า ลัวะ¹

ตำนานพื้นเมืองล้านนาได้กล่าวถึงชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาในสมัยราชวงศ์มังราย โดยกล่าวถึงอาณาเขตของอาณาจักรล้านนาว่า "ราชาโนท้าวพระยาหัวเมืองทั้งหลาย คือ ว่าแก้วและสิบเป็นลูกเมืองกษัตริย์ล้านนา เชียงใหม่ขุเมืองนั้นแล เขตแดนแผ่นดินกษัตริย์เจ้ากาชญา เชียงใหม่ตึกนั้น ฝ่ายใต้ตึกเมืองระแหง ถัดไปตะวันตกวันออกเป็นแดนนั้นแล ฝ่ายถ้าวันออกตึกแม่ของเป็นแดนนั้นแล ฝ่ายถ้าวันตกก็ตึกแม่คงเป็นแดนนั้นแล..."² ประชากรหนาแน่นจน "บ้านถี่เมืองเต็ม" ต้องพากันไปอยู่ตาม "ขุนขอยอดห้วย" ประชาชนผลเมืองของอาณาจักรล้านนานั้น

---

¹ กฤษณา เจริญวงศ์ และ เพชรา ประจักษ์จณีภัก. การสำรวจชุมชนลัวะ 5 อำเภอ : อำเภอเมือง หางดง สันป่าตอง จอมทอง และฮอด. ศูนย์วิจัยและพัฒนาชุมชนมหาวิทยาลัยพายัพ (2529-2530), หน้า 1.

² รัตนพร เศรษฐกุล, ราชู ฤนาท. ลัวะ - ไต ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ในประวัติศาสตร์ล้านนา สมัยราชวงศ์มังราย, 2531, หน้า 3-4.

ใหญ่ให้ลดค่าตัวลงครึ่งหนึ่ง แล้วไว้เป็นไพร่¹ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มจำนวนไพร่อันจะเป็นกำลังของบ้านเมืองนั่นเอง ด้วยเหตุดังกล่าวในกรณีของชนกลุ่มลัวะก็เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีฐานะเป็นไพร่เมือง ด้วยเหตุผลแห่งความจำเป็นและความต้องการของบ้านเมืองในด้านการเมือง และเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการที่ทำให้ลัวะกับไตมีความสัมพันธ์ที่ติดกันคือ การผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชนทั้งสอง โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างอุดมการณ์ทางพุทธศาสนา กับความเชื่อถือผี ดังตำนานที่เกี่ยวกับการสร้างเมืองเขษุบุรี ซึ่งถือว่าเป็นเมืองที่พวกลัวะสร้าง ตำนานกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างลัวะกับไตว่า ในเมืองนี้มีผู้ปกครองไต คือ พระยาสระเกษ และฝ่ายตระกูลลัวะ มีพระยาวิงวอเป็นประธาน ฝ่ายลัวะพยายามช่วยเหลือฝ่ายไต ซึ่งถูกผีได้มาจนถึงเมืองเขษุบุรีแล้วล้อมเอาไว้ ตำนานกล่าวถึงการผสมผสานวัฒนธรรมไต และลัวะ เช่น ความเชื่อว่าเป็นต้นเหตุของความเจ็บไข้ ดังคำกล่าวที่ว่า

"ผีก็ลวดพากันเข้าไปทักต่อลัวะ ไซ้ และเจ็บท้องนิษ เจ็บหัวมัวตา นิษลำบากเจ็บที่ไดนิษ ลัวะก็ส่งตองเข้าตองผักเสียดหาย ก็หายเจ็บใหม่ได้หนาวก็หายแล"² พวกไตก็เรียนวิธีดังกล่าวจากพวกลัวะกลายเป็นประเพณีความเชื่อของชาวล้านนาสืบต่อมา โดยเวลามีคนป่วยก็จะส่งสะตวงเลี้ยงผี และพระยาลัวะก็ลัวะที่เดินทางไปมาจะข่มเหงประชาชน จึงให้สร้าง "ปางตั้งตูป" ให้ผีพักอยู่กลายเป็นธรรมเนียมการสร้างหอผีของล้านนา นอกจากนั้น เพื่อไม่ให้ผีจำไตได้จึงให้ไตตัดผมเหมือนลัวะ และลัวะก็นุ่งหม้อเหมือนไตอันแสดงถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมทั้ง ไตและลัวะ

ในด้านความเป็นอยู่จะ เห็นจากตำนาน ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ในลักษณะความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างลัวะและไตว่า

¹ รัตนพร, อ่างแก้ว, หน้า 6.

² สงวน โขติสุขรัตน์. "ตำนานสุวรรณคำแดง". ประชุมตำนานล้านนาไทย เล่ม 1.

"ลัวะ เป็นคนรังกัน ไต เป็นพ่อครัว เป็นผู้หาบสาตหมอนคอนผ้า ไปตวยลัวะ" และ "ลัวะปลง ไทปลงหม้อหนึ่ง"¹

ความสำคัญของลัวะทำให้ผู้ปกครอง ไตต้องยอมรับจารีตวัฒนธรรมของลัวะที่เป็นกลุ่ม ที่อยู่มาแต่เดิม ดังจะเห็นได้จากเมื่อพระยามังรายมาสร้างเมือง เชียงใหม่ได้พบรูปกุมภัณฑ์ จึงให้เสนาชื่อศรีดอนไชยไปไต่ถาม "จารีตฮีตฮอย" ไบราณจากพระยาลัวะ พระยาลัวะจึงให้ขุนนางชื่อ ศรีขุนจุกเอา "เจียลัวะ" หรือหนังสือพื้นเมืองพงษะเชียงใหม่มาอ่านให้ฟัง แนะนำให้พระยามังรายบูชาเสาอินทขิล และกุมภัณฑ์ทั้ง 6 ตน ตลอดจนเทวดาเมืองทั้งมวล และประเพณีบูชาเสาอินทขิล และกุมภัณฑ์นั้นเป็นประเพณีของลัวะที่ปรากฏอยู่ในตำนานสุวรรณคำแดง โดยได้กลายเป็นประเพณีของอาณาจักรล้านนาสืบมาอีกหลายร้อยปีจนถึงปัจจุบันนี้

นอกจากนั้นความเชื่อและการบวงสรวงผีปู่สะย่าสะยัง เป็นอีกฮีตหนึ่งของลัวะที่คนไตยอมรับและกลายเป็นประเพณีสำคัญของอาณาจักรล้านนาจนถึงปัจจุบัน อันแสดงถึงบทบาทและความสำคัญของกลุ่มชนลัวะต่อการก่อตั้งรัฐไต เพราะถือเป็นหน้าที่สำคัญของกษัตริย์ที่จะต้องร่วมมือกับขุนนางและประชาชนประกอบพิธีบวงสรวงผีปู่สะย่าสะในเดือน 9 เหนือของทุกปี ปู่สะย่าสะนั้นถือเป็นผีบรรพบุรุษที่ดูแลรักษาเมืองเชียงใหม่ที่จะบันดาลความอุดมสมบูรณ์ตลอดจนทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ในขณะที่พิธีกรรมนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานความเชื่อฝ่ายพุทธศาสนาของชนชั้นปกครองเข้ากับความเชื่อในผีของชาวเมือง จากการที่พระพุทธเจ้าทรงเอาชนะยักษ์สองผัวเมีย กับลูกชายได้ และเทศนาสั่งสอนจนยักษ์เกิดความศรัทธา ละทิ้งนิสัยการกินเนื้อคนโดยเปลี่ยนมากินเนื้อกระบือแทน เมื่อตายไปแล้ววิญญาณได้กลายเป็นภูตวันเวียงรักษาเมืองเชียงใหม่ ดังนั้น ทุก ๆ ปี จึงมีประชาชนทำพิธีเช่นสรวงผีปู่สะย่าสะด้วยกระบือ

ถึงแม้ว่าการเช่นสรวงบูชาผีดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักการของพุทธศาสนา แต่ด้วยจุดมุ่งหมายแห่งการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม จึงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อมาดัง

¹ สงวน โชติสุขรัตน์, ประชุมตำนานลานนาไทย เล่ม 1, หน้า 146.

กล่าว ดั่งกรณีของพระเจ้าสามฝั่งแกน ซึ่งถูกดำเนิน และนำมาเป็นขื่ออ้างอิงของพระเจ้าติโลกราช เพื่อสร้างความชอบธรรมในการขึ้นมาเป็นกษัตริย์สืบต่อมาว่า

"พระเจ้าสามฝั่งแกนมีศรัทธาในศาสนาอันย่นัก ทรงเลื่อมใส แต่สิ่งภายนอกศาสนา ไม่คบหาสัตบุรุษ บวงสรวงแต่ภูตผีปีศาจ สวน ต้นไม้ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ภูเขา และป่า พระองค์เช่นให้บวงสรวงด้วยโค กระบือ เป็นต้น ประชาชนอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรของพระองค์มีชื่อเสียงว่าเป็นยักษศาสตร์..."¹

นอกจากนั้น ยังมีชีวิตของลัวะ กล่าวคือ ในการขึ้นครองของกษัตริย์ล้านนาที่นั้น กล่าวว่ "ลัวะจูงหมาพาจัก" นำหน้ากษัตริย์เข้าเมือง ซึ่งยึดดังกล่าวนี้ ถ้าพิจารณาจากคำสัมภาษณ์ของชาวบ้านที่สืบเชื้อสายลัวะแล้ว ก็ยังมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจูงหมา คือ ชาวลัวะ บ้านหมู่ 6 ตำบลหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ถ้ามีการแต่งงานระหว่างผู้ที่ถือผีเดียวกันแล้ว จะต้องมีการแก้เคล็ดด้วยการให้ฝ่ายหญิงจูงหมาเดินรอบบ้าน 3 รอบ และฝ่ายชายจะเดินตามหลังจากนั้นจะฆ่าหมาแล้วเอาเลือดใส่ในรางข้าวหมูให้คู่บ่าวสาวส่องดูเงาตัวเอง²

ความเกี่ยวข้องระหว่างลัวะกับหมาคำนี้ยังปรากฏในลักษณะที่ว่า หมู่บ้านลัวะในสมัยปัจจุบันนี้ในเขตอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ และ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีประเพณีการกินหมาอยู่จะมีกฎห้ามกินหมาในหมู่วัวที่สืบเชื้อสายขุน ส่วนลัวะที่ไม่ใช่เชื้อขุนจะกินหมาได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ อาจสันนิษฐานได้ว่า พิธีกรรมดังกล่าวอาจเป็นลักษณะพิธีการแก้เคล็ดก่อนการเริ่มพิธีกรรมอื่นของบ้านเมือง และชนชั้นปกครอง ดังนั้น หมาคำซึ่งเป็นองค์ประกอบของพิธีกรรมดังกล่าว จึงมีการหลีกเลี่ยงไม่กิน ในหมู่วัวผู้ปกครองโดยแต่เดิมอาจไม่กินเลยในหมู่วัวทั้งหมดก็ได้ แต่เนื่องจากความขาดแคลน ความกันดารในถิ่นที่อยู่อาศัย และการทำมาหากินของพวกลัวะในบางท้องที่ ดังที่ปรากฏว่าพวกลัวะในเขตที่ราบเช่น อำเภอหางดง และอำเภอ

¹ แสง มนวิฑูร. ชินกาลมาลีปกรณ์. อนุสรณ์งานศพนายกี นิมนานเหมินท์, 2510 หน้า 107.

² กฤษณา เจริญวงศ์, อ้างแล้ว, หน้า 30.

สันป่าตอง ไม่ปรากฏว่านิยมกินเนื้อหมา นอกจากนั้นแล้วในเขตอำเภอฮอด เช่น ที่บ้านกองลอย และบ้านแม่หลวง มักจะกล่าวถึงลัวะที่อยู่ในเขตที่สูงขึ้นไป เช่น ลัวะในหมู่บ้านอมพาย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเรียกว่าเป็นพวกลัวะที่กินหมา ซึ่งลัวะที่บ้านอมพายนี้จากสภาพถิ่นที่อยู่แล้วปรากฏว่า ความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบากจึงน่าจะ เป็นไปได้ที่ทำให้เกิดความจำเป็นใน อันที่ต้องกินหมาตามสภาพแวดล้อมที่กันดาร

อย่างไรก็ตาม การที่ประเพณีของลัวะ ได้รับการยอมรับนั้น แสดงถึงความสำคัญของกลุ่มชนลัวะต่อการสร้างอาณาจักรล้านนา การที่ผู้นำปฏิบัติตามฮีตลัวะแสดงถึงการยอมรับกลุ่มชนเชื้อชาติลัวะในฐานะผู้อยู่มาก่อน และเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม และการเมือง โดยถือว่าเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์และการผสมผสานดังกล่าว ระหว่างลัวะกับ ไทนั้น เป็นกระบวนการที่ดำเนินเรื่อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กล่าวคือ ระบบสังคม และวัฒนธรรม ถือว่าเป็นโครงสร้างส่วนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อระบบการเมืองของอาณาจักรล้านนาอย่างแยกไม่ออกเพราะ มีส่วนช่วยให้ระบบการเมืองควบคุมสังคมได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ระบบวัฒนธรรมยังมีส่วนสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจอีกด้วย กล่าวคือ ถ้าเราพิจารณาถึงระบบความคิด และวัฒนธรรมของประชาชนทั่วไปในล้านนาแล้ว มีลักษณะอนุรักษนิยมเนื่องจากระบบเครือญาติ ทำให้ระบบอาวุโสมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ลักษณะดังกล่าวนี้ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งสืบต่อกันไป ดังเช่นที่กลุ่มชนชาวลัวะ หรือไทยเมืองเรียกว่า "ฮีด" หรือ จาริต ประเพณี ที่สืบทอดต่อกันมานั้นเอง นอกจากนั้น จากลักษณะสังคมที่ค่อนข้างปิด จึงมักมีการแต่งงานในกลุ่มชนเดียวกัน อันก่อให้เกิดค่านิยมแบบเดียวกัน เพราะต้องยึดมั่นในจาริตประเพณี ลักษณะเช่นนี้ นับว่าเป็นลักษณะการยอมรับมากกว่าการฝ่าฝืน เพราะฉะนั้นในกรณีดังกล่าวจึงสอดคล้องกับระบบการเมืองและ เศรษฐกิจแบบสังคมศักดินา (ตามความเข้าใจในลักษณะของสังคมที่ชนชั้น) โดยเป็นผลดีต่อผู้ปกครองในด้านการปกครอง ด้วยเหตุนี้การออกสิทธิบัตรของเจ้าผู้ครองนคร เชียงใหม่ที่ให้แก่มูลนิธิลัวะ ซึ่งจะกล่าวถึงอย่างละเอียดในบทที่ 2 ถ้ามองในแง่หนึ่งในด้านผู้ปกครองแล้วถือว่าเป็นการแสดงถึงอำนาจที่

ครอบคลุมถึงผู้ที่ได้รับสิทธิบัตร เพื่อให้รู้ถึงฐานะของตนที่ซึ่งจะมีต่อผู้ปกครองอันเป็นการยอมรับอำนาจของผู้ปกครอง ในขณะที่เดียวกันถ้ามองอีกแง่มุมหนึ่งคือ ในด้านผู้ที่ได้รับสิทธิบัตรนั้น เห็นว่าเป็นความพยายามของผู้ปกครองที่จะสอดใส่ความคิดความเชื่อให้ผู้ที่ได้รับมอบสิทธิบัตรเชื่อว่า สิทธิบัตรดังกล่าวจำเป็นต้องปฏิบัติตามเพื่อความสะดวกและผลประโยชน์ของกลุ่มที่ได้รับทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามไม่ทราบว่าจะ เป็นความบังเอิญ หรือความตั้งใจที่สิทธิบัตรที่เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ให้แก่พวกลัวะ โดยพวกลัวะมักเรียกว่า "หลาบถา" หรือ "หลาบเงิน" (หลาบ หมายถึง แผ่นเงินบาง ๆ ลักษณะรูปร่างยาวคล้ายใบลาน โดยมีจารึกตัวอักษรเป็นข้อความให้ไว้) โดยพวกลัวะเชื่อว่า หลาบถานี้เป็นของศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เจ้าผู้ครองนครได้สอดใส่ความคิดและความเชื่อเข้าไปในหมู่ชาวลัวะ โดยให้เข้าใจว่าการมีสิทธิบัตรหรือหลาบถาซึ่งมีข้อความลักษณะ เป็นการประกันทางการเมืองดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทำให้พวกลัวะอยู่ได้อย่างปลอดภัย ไม่ต้องถูกใครรบกวนเบียดเบียน ประกอบกับพวกลัวะเอง ซึ่งผ่านประวัติศาสตร์แห่งการอพยพหนีเรื่อยมา ไม่มีบ้าน ไม่มีเมืองจกหนึ่มาอยู่ในป่าในเขาคงจะต้องการตั้งชุมชนวางรกรากอีกครั้งหนึ่งและอยู่อย่างสงบจึงจะพอใจการประกันความสงบสุขที่ทางบ้านเมืองให้ โดยการออกสิทธิบัตรดังกล่าว ผนวกกับความเชื่อในเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่แต่เดิมทำให้พวกลัวะดูแลรักษา "หลาบถา" ไว้อย่างดี ด้วยเหตุผลที่เป็นเสมือนสิ่งประกันความปลอดภัยจากการถูกรบกวนเบียดเบียนจากขุนนางข้าราชการ ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลคือ หัวหน้า หรือ สะมาง ซึ่งสืบหน้าที่ติดต่อกันถึงลูกหลาน เพราะฉะนั้นสะมางจึงเอาหลาบถาดังกล่าวใส่หม้อ ปิดอย่างมิดชิดและฝังดินเอาไว้ ใครจะแตะต้องหรือถ้าจำเป็นจะต้องเปิดดูนั้น จะต้องมีการประกอบพิธีกรรม เนื่องจากชาวลัวะถือว่าหลาบถาดังกล่าวมีผีเป็นผู้รักษาไว้จึงต้องมีพิธีไหว้ผีก่อน โดยใช้หมูตัวหนึ่งกับเหล้าสองขวด ไม่เช่นนั้นผู้ที่เปิดออกดูหรือสะมางผู้ทำหน้าที่ดูแลจะต้องมีอันเป็นไปถึงแก่ชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเหตุผลที่ไม่ต้องการให้เปิดออกดูเพราะ¹

¹ สัมภาษณ์ นายสม สุจันทร์คำ. อายุ 65 ปี. หมู่ที่ 6 ตำบลหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่.

จากสิ่งดังกล่าว จึงทำให้สิทธิบัตรหรืออาญาบัตร ซึ่งมีลักษณะคล้ายกฎหมายที่ผู้ปกครอง มีเจตจำนงให้กลุ่มชนชาวลัวะปฏิบัติตามกัน ได้ผลยิ่งขึ้นเพราะจากการผสมผสานความเชื่อในเรื่องผี ของพวกลัวะ มีผลให้กฎหมายดังกล่าวกลายเป็นจารีตประเพณีที่กลุ่มชนยึดเหนี่ยว โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็น สิ่งบังคับจิตใจ โดยเฉพาะการที่เจ้าผู้ครองนคร เชียงใหม่ให้พวกลัวะที่มีเชื้อสายขุน (ขุนหลวง วิลังคะ) เป็นผู้ดูแลรักษาหลายตาของพวกลัวะ ซึ่งพวกลัวะเรียกว่า สะมาง

ในการแบ่งชนชาวลัวะเป็น 2 ชนชั้น คือ พวกเชื้อสายขุน ซึ่งดูจะมีเกียรติและศักดิ์ศรี สูงกว่าอีกชนชั้นหนึ่งคือ พวกไพร่น้อย (ตามชื่อที่พวกลัวะเรียกกันโดยทั่วไป ซึ่งก็คงหมายถึงไพร่ เมืองธรรมดานั้นเอง)

การแบ่งชนชั้นในหมู่พวกลัวะดังกล่าวสันนิษฐานได้ว่า อาจเป็นไปได้ 2 ประเด็น

ประเด็นแรก ในหมู่ชนชาวลัวะคงมีการแบ่งเชื้อสายแต่ไม่ถึงขั้น การแบ่งทางชนชั้นแบบ สังคมเมือง ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่ผู้นำของพวกลัวะคือขุนหลวงวิลังคะทำให้เครือญาติที่สืบ เชื้อสายของขุนหลวงวิลังคะได้รับการยกย่องต่อมาด้วย ประเด็นที่สอง การสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างชนชั้นผู้ปกครองกับกลุ่มชนลัวะนั้น อาจเป็นวิธีการหนึ่งของเจ้าผู้ครองนคร เชียงใหม่ ที่ จำเป็นต้องยอมรับเชื้อสายของผู้นำลัวะ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในฐานะกลุ่มชนที่เป็นเจ้า ของพื้นที่มาแต่เดิม นอกจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการขึ้นครองเมืองของเจ้าผู้ครอง นคร เชียงใหม่ที่ต้องให้พวกลัวะจูงหนานาก่อนเข้าเมืองแล้ว ยังปรากฏหลักฐานในเรื่องนี้จากการ สัมภาษณ์ชาวลัวะในหมู่บ้านต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องเชื้อขุน และพวกไพร่เมืองเกือบทุกหมู่บ้านจะมี การแบ่งดังกล่าว และยังมีข้อยกเว้นในด้านการไม่ต้องทำงานหนัก หรืองานประเภทแบกหามในหมู่ พวกลัวะสืบเชื้อสายขุนนอกเหนือจากข้อยกเว้นในเรื่องอาหารการกินเช่น พวกเชื้อสายขุนห้ามกิน เนื้อหมา (ซึ่งพวกลัวะบางหมู่บ้าน หรือส่วนมากนิยมกินเนื้อหมา) ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวอาจถือได้ ว่า เพื่อเป็นการแบ่งหรือให้เห็นความแตกต่างระหว่างคนลัวะสองกลุ่มในสมัยนั้น

ด้านประเพณีต่าง ๆ ทางศาสนา ก็มีส่วนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น ต่าง ๆ ในสังคมด้วย เช่น การทำบุญร่วมกันระหว่างสมาชิกในสังคมทุกกลุ่ม การทำพิธีเกี่ยวกับ

ไสยศาสตร์ เพื่อความสงบสุขของผู้คนในสังคมกล้วย ๆ กับการยึดในสถาบันพุทธศาสนาในช่วงที่พุทธศาสนาเป็นจุดยึดเหนี่ยวของจิตใจประชาชนล้านนา ความสำคัญของชนชาวลัวะ เห็นจากการที่ผู้ปกครอง หรือเจ้าผู้ครองนครต้องยอมรับจารีตวัฒนธรรมของลัวะในฐานะที่เป็นเจ้าของถิ่นเดิม

หนึ่งในการเลี้ยงผีหรือเช่นสรวงผีต่าง ๆ ด้วยการฆ่ากระบือ ได้กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของล้านนาที่ขัดแย้งกับหลักการทางพุทธศาสนา แต่เป็นสิ่งที่ต้องกระทำเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะกับเจ้าผู้ครองนครที่ก่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันจึงไม่อาจมองข้ามในเรื่องนี้ไปได้ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องผี ตลอดจนการดำรงรักษาไว้ซึ่งฮีตบ้านหรือจารีตประเพณีในฐานะกษัตริย์หรือผู้ปกครองกล่าวได้ว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมที่มาจากความเชื่อทางพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องผี และถึงแม้ว่าอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาจะเป็นสิ่งเสริมบารมีของพระมหากษัตริย์ ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนก็ตาม ดังเช่นกรณีของพระเจ้าติโลกราชที่แย่งชิงราชสมบัติจากพระบิดา ของพระองค์เอง โดยกล่าวหาพระเจ้าสามฝั่งแกนว่าฝักใฝ่แต่เรื่องภูติผี ละเลยศาสนา¹ แต่ในขณะเดียวกัน อุดมการณ์ทางศาสนาพุทธไม่อาจปฏิเสธความเชื่อของประชาชนที่มีต่อผีได้ โดยเฉพาะประชาชนเชื่อว่าผีสามารถดลบันดาลให้บ้านเมืองประสบภัยพิบัติหรือความอุดมสมบูรณ์ได้ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของกษัตริย์ที่จะต้องรับผิดชอบในการเช่นสรวงผีให้พอใจ เพื่อจะได้บันดาลความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร และความสงบสุขของบ้านเมือง อาจกล่าวได้ว่า ผีนั้นเฝ้าบาทอยู่ทุกระดับชั้นของสังคม และหน่วยการปกครองด้วย ลัวะและไตตลอดจนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาจึงมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญคือ ศรัทธาในพุทธศาสนาและความเชื่อถือผีอันมีส่วนต่อการตั้งหลักแหล่งและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ วัฒนธรรมของลัวะจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับวัฒนธรรมไตเมือง(คนพื้นเมือง) ในเวลาต่อมา จากหลักฐานดังกล่าวมาแล้วว่า สังคมของลัวะมีการพัฒนาขึ้นจนเป็นสังคมที่มีความแตกต่างทางชนชั้น โดยดูจาก

¹ แสง มนวิฑูร, อ่างแล้ว, หน้า 107.

ชาวลัวะ บ้านช่างหม้อน้อย ต.ป่าแป๋ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน
กับการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีประจำหมู่บ้าน (ผีอารักษ์หรือผีลาด)

การจัดแบ่งหน้าที่ในสังคม เช่น กลุ่มผู้ปกครองถูกเรียกว่า สะมาง กลุ่มที่ประกอบพิธีกรรม เรียกว่า ล่าม และ กลุ่มสามัญชน¹ แต่ในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ชาวลาเวที่หลงเหลืออยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอฮอด และอำเภอแม่สะเรียง สะมางได้รวมทั้งบทบาทในฐานะผู้ปกครองชุมชนที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และบทบาทในด้านพิธีกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บทบาทในฐานะผู้ปกครองแต่เดิมได้ถูกทางการบ้านเมืองในสมัยต่อมาเข้าควบคุม จึงทำให้บทบาทของสะมางจำกัดอยู่แต่การ เป็นผู้นำในด้านพิธีกรรมแต่เพียงอย่างเดียวซึ่งยังคง เป็นความ เชื่อที่สำคัญของชาวบ้านอยู่จนทุกวันนี้

จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่า ซึ่งเป็นสะมางของหมู่บ้านช่างหมอน้อย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับสาเหตุที่ชาวลาเวให้ความสำคัญในการนับถือผีอย่างมากนั้น เพราะเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว บ้านเมืองลาเวถูกข้าศึกรุกรานจนต้องเกิดการอพยพเพื่อหนีภัยสงครามของชาวลาเว โดย ไปอยู่บนหอคอยสูงป่าใหญ่ การอพยพที่นั่น ไปแบบสิ้นเนื้อประดาตัว นับ เป็นจุดเริ่มต้นของพวกลาเวในที่แห่งใหม่ในป่าเขา พวกลาเวจึง เชื่อว่า ถ้าไม่มีผีให้ความคุ้มครองและปกป้องรักษาแล้ว คง ไม่มีกลุ่มชนลาเว ให้เห็นอยู่จนทุกวันนี้ นอกจากนั้นผู้เฒ่ายัง ได้กล่าวถึงหลักฐาน ในด้านสถานที่ให้ เห็นอยู่เกี่ยวกับเหตุการณ์ในตอนนั้น คือ ที่บ้านม่อเวียง ตำบลแม่โต อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ มีภูเขาอยู่ลูกหนึ่งชื่อดอยบ่อเวียง บนสันดอยมีลักษณะ เป็นลานกว้าง ที่ลานแห่งนี้มีประวัต เล่าสืบกัน มาว่า พวกชาวลาเว ใช้เป็นสถานที่ฝึกหลบอาศัยอยู่เมื่อตอนอพยพหนีภัยสงคราม แต่ปรากฏว่าพวก ลาวะที่อพยพมามีจำนวนมากขึ้น ลานแห่งนี้จึง ไม่พอที่จะอยู่อาศัย เลยต้องอพยพลงจากดอยบ่อเวียง แล้วหาทำเลใหม่ เพื่อตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้ ๆ ดอยบ่อเวียง² จนทุกวันนี้

¹ Taryo Obayashi "The Lawa and Squa Karen in Northwestern Thailand", "Journal of Siam Society 52 : 2 (July 1964), p. 204.

² ธนจรรย์ สุระมณี. กระดาษพิมพ์โรเนียว. หน้า 6-7.

จากคำบอกเล่าของผู้เล่าจะเห็นได้ว่า ความเชื่อของชาวลัวะนั้น นอก
จากจะมีสาเหตุมาจากการหนีเข้าศีกศัตรูแล้ว ยังไปเกี่ยวข้องกับเรื่อง การดำเนินชีวิตเพื่อความอยู่
รอดของชาวลัวะด้วย กล่าวคือ สภาพที่อยู่ที่ทำกินบนดอยนั้นมีความแห้งแล้ง ภัยแล้ง ทำให้การอัน
วอนขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือผีตามความเชื่อ เพื่อการทำอะไรเฉพาะปลูกให้ได้ผลนั้น จึงเป็นสิ่งที่พวก
ลัวะต้องประกอบพิธีเช่นสรวงดั่งเช่น คำเช่นสรวงที่เชื่อมโยงการผสมผสานความเชื่อในเรื่องนี้
ระหว่างชาวลัวะกับคนไตที่ว่า "ลัวะเยยะ ไร่หื้อตายคา ไตเยยะนามหื้อตายเหี้ยวแห้ง"

PAYAP UNIVERSITY